

З історії Полтавського педуніверситету

УДК 378.4(477.53)«1991/2009»

Б.В. Год, О.П. Єрмак, П.В. Киридон

ПОЛТАВСЬКИЙ ПЕДУНІВЕРСИТЕТ НА ЗЛАМІ СТОЛІТЬ

У статті досліджується історія одного з найстаріших педвишів України в період від 1991 по 1999 рік, коли заклад отримав високий статус — Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка.

Ключові слова: незалежність України, освіта, педагогічний інститут, педагогічний університет.

Проголошення Україною незалежності в серпні 1991 року знаменувало початок нової доби в історії Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. Відтепер перед колективом закладу поставали принципово нові завдання розбудови власне національної концепції вищої педагогічної освіти, перегляду структурно-змістових складових навчально-виховного процесу, оновлення стратегічних підходів і тактичних принципів щодо напрямів діяльності. За умов соціально-економічної кризи в державі, політичної нестабільності, ідеологічного вакууму робити це було вкрай непросто, адже суспільні катаклізми об'єктивно спонукали до того, аби одночасно зберегти дієздатне і напрацьовувати те нове, що створить належний фундамент для подальших нововведень.

Перш за все, зазначимо організаційно-регламентні зміни в житті інституту. Так, з 1 жовтня 1991 року він переходив у підпорядкування Міністерства освіти України, втрачаючи підлеглість аналогічному міністерству вже неіснуючого СРСР. Оскільки раніше тривалий час Полтавський педінститут у числі небагатьох подібних вузів (у порядку експерименту) діяв поза впливом Києва, остільки на порядок денний поставало питання про узгодження практично всіх напрямів роботи зі структурами вітчизняного Міністерства.

Важливим підсумком перших місяців незалежності стали департизація інституту, припинення діяльності комсомольської організації. В таких нових умовах доводилося переглядати концептуально-ідеологічні засади навчально-методичної, наукової, організаційно-виховної роботи, адже значну частину перелічених напрямків десятиріччями курувала саме компартійно-комсомольська організація.

Аналогічним чином на житті закладу позначилося й введення єдиного мовного режиму. Перехід на українську мову ускладнювався браком відповідної навчально-методичної літератури, інерційно-психологічними тенденціями, певним протистоянням процесові як з боку частини викладацького складу, так і студентства. Проте з 1 вересня 1993 року на всіх перших курсах викладання стало

суто україномовним, а протягом наступних чотирьох років це правило було поширено на всі курси.

У власне практичній площині проблеми впливали з загальної ситуації хаосу в системі вищої освіти України. Надто часто змінювалися навчальні плани державного зразка, як правило, не піддаючись бодай-якомусь ґрунтовному аналізу, що спричинювало розбіжності в підходах і поглядах на пропорційне співвідношення між різними циклами дисциплін, зміст навчальних планів загалом.

Найглибшу кризу переживали навчальні дисципліни суспільного спрямування. Помітно зростало навчально-методичне навантаження викладачів кафедр гуманітарно-політичного та соціально-економічного профілю. Треба було форсованими темпами переглядати зміст навчальних дисциплін, позбавивши їх заідеологізованості радянських часів. Уводилися нові, змінювався (часто суттєво) обсяг звичних предметів, вочевидь недостатнім виглядав методичний супровід. Потребували докорінного перегляду науково-теоретичні підходи до бачення ролі гуманітарних та соціально-економічних знань у підготовці педагогів для оновленої системи освіти в незалежній Українській державі.

Як паліативний вихід учена рада інституту рекомендувала викладачам відповідних кафедр розробляти альтернативні курси, щоб забезпечити належну реакцію на політичну поляризацію суспільства, особливо в середовищі студентської молоді. На такі дисципліни в навчальних планах відтепер передбачалося до 15% навчального часу. В середині 1990-х років у Полтавському педагогічному інституті читалося близько 120 таких курсів.

Восени 1991 року з'явилася Республіканська концепція викладання гуманітарних та соціально-політичних дисциплін. Відповідно до її положень під час навчального року інститут вдався до серйозних організаційних заходів. Так, було реорганізовано ряд кафедр, збільшено кількість годин на вивчення історії, археології, географії України. Вітчизняну історію почали викладати на всіх факультетах, а в курсі філософії її марксистсько-ленінська складова віднині мала розглядатися лише як одна з течій. Було також запроваджено вивчення дисципліни „Народознавство”.

Зазначимо, що все назване потребувало організації перекваліфікації викладачів, обладнання та переобладнання навчальних кабінетів і лабораторій, поповнення бібліотеки відповідними підручниками та посібниками, переорієнтації методичного супроводу навчального процесу практично на кожній з кафедр інституту.

Позитивний вплив на бачення шляхів розвитку освіти в незалежній Україні справила обласна конференція педагогічних працівників 1992 року, делегатами якої стали 4 представники ПДП. Ректор інституту В. Пашенко брав активну участь в роботі Всеукраїнського з'їзду освітян у листопаді 1992 року. Ці зібрання окреслили загальні напрями подальшого функціонування освіти, завдання, що постали перед педагогічною громадськістю, вихователями, вчителями, викладачами вищої школи.

Інноваційні педагогічні підходи було зафіксовано в оновленій „Концепції діяльності Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка”, ухваленій вченою радою за доповіддю професора Н. Тарасевич у січні 1993 року [1].

Інститут мав також переглянути усталені підходи щодо навчально-виховної діяльності, оскільки в червні 1993 року Міністерством освіти України було введено в дію нове Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах [1, с. 64]. Цим актом запроваджувалися сучасна нормативно-правова база вузівської освіти, форми організації навчання, регулювався навчальний час студента та робочий час викладача, вказувалися різновиди навчання та зміст науково-методичного забезпечення навчального процесу. Починаючи з 1 вересня 1994 року інститутський трудовий колектив цілком перейшов до роботи за новими регламентно-методичними правилами, зумовленими названим Положенням.

Позитивні наслідки для діяльності інституту мали ухвалені Кабінетом Міністрів України протягом 1997-2001 років постанови „Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями”, „Про розроблення державних стандартів вищої освіти”, „Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)”, „Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів”, „Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах”.

Вони створили належне нормативно-правове підґрунтя для перебудови організації навчально-виховного процесу в інституті (університеті) на нових засадах. З часом нормативне регулювання освітянської діяльності ПДПУ цілком поглибилось з огляду на принципи, викладені в Законах України „Про освіту” та „Про вищу освіту”, Постановах уряду „Про затвердження нормативів чисельності студентів, аспірантів, докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівнів”, „Про затвердження Порядку надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти”, „Про затвердження Державної програми розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки”.

Протягом 1990-х — початку 2000-х років в інституті було напрацьовано значний досвід використання рейтингової системи контролю знань. Найбільшого поширення ця форма набула на природничому факультеті та факультеті російської (згодом — іноземної) філології.

Починаючи з 2002 року, студенти всіх спеціальностей навчаються за оновленими навчальними планами, складеними згідно з проектами галузевих стандартів вищої освіти України. Їх особливістю, зокрема, є те, що тижневе навантаження зменшено до 30 годин, суттєво поглиблено комп'ютерну підготовку, значно посилено роль самостійної роботи студентів.

Перша половина 1990-х років, коли практично всю систему освіти України охопила фінансова криза, позначилася серйозним ускладненням матеріального та фінансового забезпечення навчально-виробничої діяльності інституту. Так, 1994-1995 навчального року з цієї причини викладачі мусили брати 20-денні відпустки за власний рахунок. А заборгованість з виплати заробітної плати і стипендій вдалося погасити тільки на початку XXI сторіччя. Суттєво звузилися обсяги закупівель нового обладнання, наочних посібників, техніки, навчальної літератури тощо.

Режим економії, підвищення норм навчального навантаження викладачів лише частково пом'якшували ситуацію. Якоюсь мірою фінансовий стан педінституту рятували відкриття 1996 року на комерційних засадах очно-заочного підготовчого відділення (100 осіб), згодом реорганізованого на підготовчий факультет, розширення контингенту студентів платної форми навчання, відкриття філіалу (згодом — факультету) в Сімферополі (перший випуск 1998 року там склав 102 чоловіки, загальний контингент студентів — близько 750 осіб), а також — консультаційного пункту на базі Кременчуцького педагогічного училища імені А.С.Макаренка (1998 рік), на якому навчалися близько 270 студентів [4].

Тоді ж інститут з метою оптимізації навчального процесу та економного використання коштів мусив удался до деяких організаційно-структурних перетворень. Так, було об'єднано в філологічний факультет факультети української та іноземної філологій, реорганізовано кілька кафедр з метою зменшення їх загальної кількості. 1996 року відкрився факультет фізичного виховання.

1997 року вчена рада інституту звернулася до Міністерства освіти України з пропозицією створити в Полтаві гуманітарний університет шляхом злиття педагогічного інституту, обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників та культосвітніх середніх спеціальних навчальних закладів Полтавщини. Малося на меті концентрувати науково-педагогічний потенціал вищої школи області, поєднавши зусилля провідних кафедр, факультетів, методичних об'єднань тощо. Проте це прогресивне починання не знайшло підтримки як міністерських чиновників, так і окремих керівників освіти Полтавської області.

Між тим, реорганізаційні заходи не спричинили відмови від традиційних напрямів діяльності ПДПІ. Він і далі успішно працював над проблемами сільської школи в рамках програми колишнього Держкомітету СРСР з народної освіти „Сільська школа на Україні”, забезпеченням перших кроків шкіл нового типу. Станом на 1991 рік тільки в обласному центрі діяли 1 ліцей, 4 гімназії та 2 національні школи, а в області загалом статус навчальних закладів нового типу одержали 16 подібних установ. Інститут надавав важливого значення підтримці процесу їх становлення, адже почасти все розпочиналося зміною вивіски. У близько 30 шкільних комплексів було відкрито філії кафедр інституту, кращі викладачі працювали й працюють досі в школах нового типу як науково-методичні консультанти.

З метою належного кадрового забезпечення освітніх установ було розширено обсяги перепідготовки педагогічних працівників. У першій половині 1990-х років щорічно понад 600 осіб підвищували власну професійну кваліфікацію в стінах інституту. Починаючи з 1995-1996 навчального року інститут надає можливість одержання другої вищої освіти на заочній формі навчання. Найбільший попит щодо перекваліфікації склався на такі спеціальності, як психологія, англійська мова, українська мова та література.

Вочевидь, не виправданим був курс на поступове згортання заочної форми навчання, взятий на початку 1990-х років. Від різкого скорочення (мало не ліквідації) 1995-1996 років інститут перейшов до поступового розширення цієї форми одержання освіти, в тому числі на базі освіти, набутої в педагогічних

училищах, а також на комерційних засадах. 1998 року заочну освіту в стінах університету одержували понад 3500 осіб, а через два роки їх чисельність навіть перевищила відповідний показник на стаціонарній формі навчання. Показово, що, починаючи з 2001 року, в університеті було запроваджено підготовку спеціалістів за подвійними спеціальностями не тільки на денній, а й на заочній формах навчання.

У вересні 1991 року відбулася установча конференція Міжнародної Макаренківської асоціації, центральним осередком котрої став Полтавський педагогічний інститут. 1996 року на його базі відкрилася Міжнародна Макаренківська лабораторія, що й зараз успішно координує дослідницькі зусилля макаренкознавців ряду країн Європи, Азії та Америки щорічно організовує Макаренківські конференції.

На пропозицію академіка П. Тронька, в інституті було створено науковий центр з вивчення ролі церкви в духовному відродженні України. Згодом його плідна діяльність призвела до появи Полтавської наукової школи українського релігієзнавства, котру очолив ректор інституту В. Пашенко. Протягом періоду незалежності вона підготувала трьох докторів і близько 10 кандидатів історичних наук із проблем історії церкви та релігієзнавства.

На початку 1990-х років інститут уступив до Міжнародної асоціації сприяння педагогічній освіті. Науково-педагогічними працівниками активно розроблялися актуальні наукові теми: програма „Вчитель”, автоматизація контролю сільськогосподарського виробництва, інтегровані курси хімії, фізики, вивчення і пропаганда педагогічної спадщини А. Макаренка, зміст і структура педагогічної освіти України та інші.

Пам'ятним в історії навчального закладу став 1999 рік, адже 9 грудня Постановою Кабінету Міністрів України на базі інституту було створено Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Зміна статусу вищого навчального закладу поклала якісно нові, підвищені вимоги до організації діяльності ПДПУ.

2000 року було ухвалено довгострокову програму „Європейська орієнтація ПДПУ”. Відтепер щорічно, крок за кроком, упроваджувалися кращі зразки не лише вітчизняної вищої освіти, а й системи педагогічної освіти зарубіжних країн в практику діяльності Полтавського педуніверситету.

На початку ХХІ сторіччя помітний вплив на діяльність університету справило втілення ним у життя таких стратегічних документів, як Закон України „Про вищу освіту”, Указ Президента України „Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні”, Державна програма „Вчитель”. Наслідком їх реалізації в університеті стали модернізація всіх ланок освітянської діяльності, вдосконалення навчання, задіяння нових науково-педагогічних технологій, наближення до кращих європейських стандартів, розвиток власних напрацювань педагогічної роботи. Вочевидь, не випадково багато років поспіль ПДПУ востановєється лауреатства високого рейтингу „Софія Київська”, „Золота фортуна” та інших номінацій.

Міцнів науково-педагогічний потенціал закладу, викладацький склад поповнювався новими кандидатами і докторами наук, молодими викладачами.

У стінах ПДПУ щорічно відбувається 20-25 науково-практичних конференцій міжнародного, всеукраїнського та регіонального масштабів, що

підтверджує поживлення наукових розробок та діяльності наукових шкіл університету. 1993 року було відновлено видання „Наукових записок Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г.Короленка” за серіями, пізніше (1998 року) до них додалися „Історична пам'ять”, „Вісник Полтавського педінституту”, „Рідний край”, „Філософські обрії”. Всі вони мають відповідну ліцензію ВАК Міністерства освіти і науки України, як фахові видання [5].

1997 року ректорат створив новий структурний підрозділ: видавничий відділ, реорганізований згодом на інформаційно-обчислювальний центр. Тож, таким чином, вдалося не зменшити, а навіть збільшити кількість наукових публікацій викладачів інституту, щорічний показник яких складав 750-1000 назв загальним обсягом 500-700 друкованих аркушів (в останнє десятиріччя — близько 1500 і 1000 відповідно на рік).

Роки незалежності супроводжувалися розширенням переліку спеціальностей, за якими готують фахівців у ПДПУ. Так, одразу було започатковано підготовку вчителів географії, і фізичного виховання, практичних психологів. Потім цей перелік було розширено за рахунок таких спеціальностей, як хореографія, музика, образотворче мистецтво, соціальна педагогіка, дефектологія, професійне навчання, екологія та охорона навколишнього середовища, управління навчальним закладом, журналістика. Інститут (потім — університет), таким чином, послідовно розширює перелік освітніх послуг, у тому числі й за рахунок не лише педагогічних спеціальностей, стаючи де-факто університетом класичного характеру.

Загалом останнім часом вдалося зберегти традиційно високий авторитет вищого навчального закладу, про що свідчили показники набору студентів на перший курс. Так, якщо 1991 року поріг інституту переступили 1065 першокурсників стаціонарної і заочної форм навчання то 2007 року — понад 2000. Знаковим є те, що практично кожен третій з нових студентів закінчив школу з медаллю, а понад 40% прийшли за цільовим набором.

Проблемам набору абітурієнтів та розподілу випускників завжди надавалося великого значення. У Полтаві, Кременчуці та інших містах області потреба в учителях на початку 1990-х років була незначною, тоді як на селі брак педагогів ставав усе масштабнішим. У квітні 1992 року було ліквідовано як такий що не відповідає запитам часу факультет майбутнього вчителя. Натомість було запроваджено комерційні очно-заочні курси підготовки абітурієнтів до вступу у вищі навчальні заклади.

Починаючи з 1998 року практикуються внутрішньовузівські предметні олімпіади для обдарованих абітурієнтів, призери яких одержують пільги при вступі на навчання. Певний час функціонував факультет довузівської підготовки, на якому майбутнім абітурієнтам надавалася фундаментальна підготовка для вступу до вищих навчальних закладів. Проте 2001 року з метою оптимізації роботи з майбутніми вступниками факультет було реорганізовано, а центр ваги перемістився на рівень кафедр, котрі стали надавати освітні послуги перспективним абітурієнтам з найрізноманітніших напрямів та змістових варіантів. Наслідком профорієнтаційної роботи є розширення (близько 35) переліку спеціальностей і збільшення щорічного набору на навчання до показника 1800-2000 осіб.

1992 року з дозволу Міністерства освіти України до 20% вступників одержували освітні послуги на комерційних засадах. Тим самим було покладено початок змішаній (державній і комерційній) формі фінансування навчання. Незабаром кількість студентів, що навчаються за кошти фізичних та юридичних осіб або за рахунок державних пільгових кредитів суттєво зросла. Хоча коштом Держбюджету навчається понад 50% від загального числа студентства.

З року в рік зростає випуск педагогічних кадрів. Якщо на початку 1990-х років зі стін інституту з дипломами освітян щорічно виходило близько 1000 чоловік, то 2007 року випуск дипломованих фахівців склав 2716 осіб, у тому числі 1301 бакалавр, 1309 спеціалістів, 106 магістрів. Між тим питання працевлаштування випускників тривалий час залишалося нерозв'язаним, оскільки аж до кінця 1990-х років на окремих спеціальностях розподіл одержували до 50% випускників. Лише на початку XXI століття цей показник удалося суттєво поліпшити, довівши до рівня 95-100% (за різними спеціальностями).

Непересічного значення в університеті надається виробничим педагогічним практикам. З відкриттям нових спеціальностей та спеціалізацій значно розширився перелік баз практик, актуалізувалося питання оптимізації форм та методів їх організації й проведення. Показово, що під час літньої педагогічної практики студенти університету обслуговують якісний відпочинок школярів у майже 20 таборах Полтавщини, Азовського узбережжя та Причорномор'я.

У складних умовах перебудови системи вищої педагогічної освіти 1990-х років початку XXI сторіччя вдалося зберегти і навіть поволі нарощувати науково-педагогічний потенціал університету. Хоча чисельність професорсько-викладацького складу дещо скоротилася, проте чисельність викладачів, що мали наукові звання та вчені ступені, не опускалася нижче 50%, а кількість докторів наук, професорів з року в рік невпинно зростає.

У складі професорсько-викладацького колективу університету — дійсний член та член-кореспондент АПН України, 6 заслужених працівників освіти України, 2 заслужені діячі мистецтв України, 3 заслужені діячі науки і техніки України, народний художник України, заслужений художник України, 2 заслужені працівники культури України, заслужений артист України, заслужений майстер народної творчості України, заслужений працівник фізичної культури і спорту, заслужений тренер України, понад 30 нагороджених знаком „Відмінник освіти України”, заслужений майстер спорту України, 10 майстрів спорту, лауреат державної премії СРСР [4].

На початку 1990-х років почала функціонувати аспірантура з вітчизняної педагогіки та історії України. Перший набір аспірантів 1992 року склав 4 особи. Через п'ять років інститут готував уже 30 аспірантів за сімома спеціальностями, а 1999 року — 40 осіб за 12 спеціальностями. 1993 року в інституті започаткували складання екзаменів кандидатського мінімуму з історії України, теорії та історії педагогіки, іноземних мов, а згодом цей список розширився. У 1998 році рішенням колегії Міністерства освіти України в ПДП вперше в його історії відкрито докторантуру зі спеціальностей історія України й теорія та історія педагогіки.

Нині підготовка аспірантів і докторантів в університеті здійснюється в аспірантурі та докторантурі відповідно за дванадцятьма та двома спеціальностями. Наукове керівництво забезпечують двадцять три доктори і

чотири кандидати наук. До переліку спеціальностей аспірантури входять: Фізико-математичні науки. Теплофізика та молекулярна фізика; Природничі науки. Ботаніка, Екологія; Історичні науки. Історія України; Економічні науки. Економічна теорія; Філософські науки. Соціальна філософія та філософія історії; Філологічні науки. Російська література, Українська мова, Германські мови; Педагогічні науки. Загальна педагогіка та історія педагогіки, Теорія і методика виховання, Теорія навчання. Докторантура функціонує з таких спеціальностей: Історія України та Загальна педагогіка та історія педагогіки [6].

На належному рівні роки незалежності України зустріла художня самодіяльність педагогічного університету. Він постійно виходить переможцем обласного міжвузівського конкурсу „Студентська весна” (щороку колективи та індивідуальні виконавці університету виборюють близько 25 дипломів різних ступенів). Лише в гала-концерті беруть участь близько 20 колективів і понад 30 сольних виконавців.

Загалом зараз в університеті успішно займаються творчістю близько 30 різноманітних колективів. Серед них є лауреати міжнародних та всеукраїнських конкурсів: ансамбль спортивно-бального танцю „Грація” (призер чемпіонатів України, світу і Європи); український народний хор „Калина”, який щорічно гастролює за кордоном (Росія, Бельгія, Німеччина, Швейцарія, Австрія, Італія, Туреччина та ін.); народний ансамбль танцю „Весна”; фольклорний ансамбль „Жива вода”; камерний хор імені П. Лиманського; вокальні гурти „1000 років музики” та „Чебрець”; команда КВК „Фіма” (учасник вищої ліги СНД) та інші. Щороку відбуваються фестивалі художньої творчості, конкурси першокурсників „Алло, ми шукаємо таланти!” та багато інших.

Хор „Калина” створений у 1979 році при Полтавському державному педагогічному інституті (нині університет) імені В.Г. Короленка. До 1998 року колектив складався із двох груп: хорової та оркестрової. Оркестрова група, окрім класичних інструментів, має ряд суто національних музичних інструментів: бандури, кобзи, цимбали, сопілки. 1998 року при хорі створена танцювальна група. Нині колектив налічує понад 100 осіб.

Засновником і постійним художнім керівником хору є відомий український хоровий диригент, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри музики Г. Левченко.

Виховною роботою опікується створена 1993 року інститутська Рада кураторів, діяльність котрої скеровується проректором з виховної роботи доцентом Н. Сулаєвою, узгоджуючись з діями студентської ради університету. Кураторство нині охопило практично всі академічні групи. Це — апробована, дієва форма допомоги студентам в адаптації до навчання, організації колективу групи, налагодженні цікавого дозвілля молоді.

Важливим чинником організаційно-виховної діяльності університету стало послідовне розширення прав студентів. Так, 1997 року було організовано студентське наукове товариство, створено студентську науково-дослідну асоціацію (з відповідними об'єднаннями на факультетах). З близько 3500 студентів денної форми навчання майже третину залучено до науково-дослідної роботи, близько ста осіб щорічно беруть участь в студентських конкурсах та олімпіадах, десятки з них мають серйозні наукові публікації, з яких часто розпочинається шлях до наукових звершень.

Традиційними стали студентські наукові конференції, котрих щороку в стінах університету відбувається близько 20. Сьогодні студенти проводять науково-дослідну роботу в близько 220 проблемних груп і 120 наукових гуртках. Щороку студенти готують понад 270 наукових праць загальним обсягом більше 300 друкованих аркушів.

2001 року з ініціативи ректора було запроваджено щорічний конкурс „Студент року” за п'ятьма номінаціями. Кращі з кращих одержують з рук ректора грамоту про визнання їх переможцями в навчанні, науковій, громадській діяльності, фізкультурно-оздоровчій роботі тощо.

2007 року почала функціонувати Студентська рада університету, статут якої було прийнято студентською конференцією і схвалено вченою радою університету. Першим головою ради було обрано відмінника навчання, студента природничого факультету Ю. Краценка.

Тож студентське самоврядування набуло структурно-організаційних форм, котрі сьогодні сприяють задоволенню прав студентів, їх активній участі в управлінні університетом, обладнанні студентського життя в найрізноманітніших формах і виявах на рівні група-факультет-університет.

Про спортивні здобутки університету свідчить хоча б те, що на зламі століть на його базі сформувалися спортивні команди, котрі представляють Полтавщину в чемпіонатах України аж до найвищого рівня, посідаючи доволі високі місця: з волейболу (жіноча), футзалу (жіноча), футболу (чоловіча), гандболу (чоловіча), хокею на траві (жіноча).

Фізкультурно-спортивний актив виступає ініціатором й організатором різноманітних цікавих фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів: „Дня здоров'я”, „Дня туризму”, численних змагань і спартакіад. Щорічно проводиться комплексна спартакіада факультетів та університету, яка включає змагання з восьми видів спорту, спартакіада (6 видів спорту) серед гуртожитків.

Понад 1020 студентів займаються в спортивних секціях університету. Плідно працює відновлений 2004 року спортивний клуб. Не випадково ПДПУ імені В.Г. Короленка постійно займає високі місця в змаганнях Спартакіади серед вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації, регулярно посідаючи високі місця (в першій десятці) серед усіх (у тому числі фізкультурних) ВНЗ держави.

Традиційними стали змагання на призи ректора ПДПУ імені В.Г. Короленка академіка В. Пащенка з волейболу (серед жіночих команд), мініфутболу, пляжного волейболу, ритмічної гімнастики, спортивного орієнтування. Протягом багатьох років команда університету стає переможцем традиційних легкоатлетичних естафет на честь Дня преси та Дня міста. Збірні команди факультету фізвиховання неодноразово ставали переможцями Універсіади Полтавщини серед ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Останнім часом студенти університету здобули немало спортивних вершин. В університеті навчаються і працюють близько 60 майстрів спорту України, 6 майстрів спорту міжнародного класу, 1 заслужений майстер спорту України, серед яких — чемпіонка світу з пауерліфтингу І. Яворська, учасник Олімпійських ігор у Сідней С. Ізмайлов (легка атлетика).

Серед найпомітніших атлетів університету В. Сенченко — майстер спорту міжнародного класу з боксу, член збірної команди України, бронзовий призер

Чемпіонату Європи, учасник Олімпійських ігор в Сіднеї, В. Бражник — майстер спорту міжнародного класу з боксу, член збірної команди України, чемпіон Європи серед юнаків, О. Литвиненко — майстер спорту міжнародного класу з греблі, член збірної команди України, учасник XXI Олімпійських ігор в Атланті, Д. Борисов — майстер спорту України з велоспорту, член збірної команди України, О. Кузьменко — майстер спорту України з художньої гімнастики, фіналістка чемпіонатів України, А. Олексієнко — переможець і призер чемпіонатів України у штовханні ядра, Т. Георгієва — срібний призер молодіжної першості України з дзюдо та самбо, І. Яворська — Заслужений майстер спорту з пауерліфтингу, чемпіонка Європи й світу та інші.

Помітного резонансу набула практика проведення в університеті тижнів факультетів, започаткована 1998 року. З часом, удосконалюючись, ці заходи стали якнайкращою презентацією факультетами власних здобутків, спрямованою на залучення до університетської освітньої роботи прогресивної громадськості Полтавщини, профорієнтаційну роботу з майбутніми абітурієнтами.

Виявом національної свідомості та патріотичного виховання стало відкриття 2000 року меморіальної дошки викладачам, співробітникам і студентам університету, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни. Принциповим стало те, що кошти на її спорудження здавали як працівники, так і студенти закладу. Стіни університету прикрасили також меморіальні дошки на честь видатних педагогів, котрі в різні часи навчалися або викладали в його аудиторіях.

В умовах економічної кризи в Україні матеріально-технічна база закладу постійно потерпала через недостатнє фінансове забезпечення. Больовими точками стали гуртожитки, застарілі меблі та обладнання навчальних аудиторій, інженерно-комунікаційні споруди ботанічного саду, агробіостаніонару „Лучки” та інші підрозділи.

Між тим, хоч і поволі, університет здійснював технічну модернізацію. Так, уже протягом 1991-1992 років автоматизували частково управління навчальним процесом, бухгалтерський облік, робоче місце секретаря деканату, створено інформаційну підсистему „Абітурієнт” тощо. Пізніше комп'ютеризація охопила практично всі підрозділи інституту (університету), ставши предметом постійної уваги з боку ректорату, і, незважаючи на вкрай обмежені фінансові можливості, дозволила закладу триматися на рівні сучасних вимог до педагогічних вишів.

Особливої ваги ректоратом надавалося й надається комп'ютеризації та переобладнанню наукової бібліотеки. Вагомим здобутком стали початок створення електронного каталогу, підключення книгосховища до мережі Інтернет, відкриття 2001 року нового читального залу на 80 місць.

У жовтні 1994 року підсумки перших років незалежності було відзначено святкуванням 80-річчя Полтавського педагогічного інституту. Відбулося врочисте засідання вченої ради, рад факультетів, кафедр. Було видано спеціальну серію наукових записок, нарис історії інституту, ілюстрований довідник про заклад. Науково-педагогічні працівники опублікували ряд статей у пресі, прозвучала серія виступів на радіо й телебаченні. До урочистої дати реконструювали музейні кімнати інституту, а в обласному музично-драматичному театрі відбувся святковий концерт. Тоді ж статус 80-річного інституту було підтверджено експертною комісією Міністерства освіти України з ліцензування. Вона визнала належний рівень кадрового, матеріально-технічного, науково-методичного

супроводу навчального процесу, запропонувавши всі (21) спеціальності і вищий навчальний заклад у цілому ліцензувати за найвищим IV рівнем акредитації. Проте другий етап атестації, що відбувся в травні 1998 року, констатував відсутність в інституті магістратури, чим зумовили його акредитацію за III-IV рівнями.

1998 року Полтавський педінститут перейшов на ступеневу систему підготовки фахівців за рівнями бакалавр-спеціаліст, а наступного року вдалося ліцензувати діяльність магістратури на 10 спеціальностях. Перший випуск магістрів 2000 року налічував 30 осіб.

Поступово ліцензували та акредитували за найвищими вимогами зміцнілі спеціальності, тож за цим показником ПДПУ імені В.Г. Короленка нині серед когорти найкращих педагогічних вищих навчальних закладів України. Ректорську посаду з 1991 року по сьогоднішній день обіймає дійсний член АПН України, професор В. Пащенко — знаний в Україні науковець, авторитетний керівник і викладач.

До структури університету, що сформувалася в останні роки, входили сім факультетів: психолого-педагогічний (декани Н. Литвиненко, Н. Карапузова (сьогодні)), технологій та дизайну (декани М. Ніколаєв, В. Титаренко (сьогодні)), філології та журналістики (декани О. Бондаревська, Н. Хоменко, М. Степаненко (сьогодні)), фізико-математичний (декани О. Руденко, Ю. Москаленко (сьогодні)), природничий (декани А. Білич, А. Редчук, М. Гриньова (сьогодні)), історичний (декани Б. Год, П. Кравченко (сьогодні)). Кримський психолого-педагогічний факультет (м. Сімферополь) як відокремлений структурний підрозділ незмінно очолює П. Важинський.

З року в рік зусиллями всього професорсько-викладацького складу створювався цілісний комплекс науково-методичного супроводу підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів з усіх спеціальностей і спеціалізацій (їх перелік невпинно розширюється) відповідно до державних стандартів. Значну роботу провели кафедри, як виробничо-методичні одиниці: педагогіки (завідувач — професор А. Бойко), біології людини і тварин (завідувач — доцент В. Закалюжний), всесвітньої історії та методики викладання історії (завідувач — професор Б. Год), географії та краєзнавства (завідувач — доцент Л. Булава), історії України (завідувач — професор В. Пащенко), загальної фізики (завідувач — професор О. Руденко), зарубіжної літератури (завідувач — професор О. Ніколенко), української мови (завідувач — професор М. Степаненко), педагогічної майстерності (завідувач — професор М. Гриньова), математичного аналізу та інформатики (завідувач — професор В. Лагно), математики (завідувач — доцент Ю. Москаленко), образотворчого мистецтва (завідувач — доцент Л. Бичкова), політекономії (завідувач — професор Л. Яковенко), природничих і математичних дисциплін (завідувач — доцент Н. Карапузова), психології (завідувач — професор В. Моргун), філософії (завідувач — професор П. Кравченко), хімії та методики викладання хімії (завідувач — професор Н. Шиян), хореографії (завідувач — доцент П. Горголь), іноземних мов (завідувач — доцент Н. Вишня), теорії і методики технологічної освіти (завідувач — доцент В. Титаренко) та інші.

Найважливіші питання належної організації навчального процесу в університеті покладені на Методичну раду, роботу якої скеровували

Л. Безобразова та О. Ніколенко (сьогодні). Відповідальними за навчальну роботу протягом 1991-2008 років були проректори М. Степаненко та П. Киридон.

Координуючі та медично-інспекторські функції виконує навчальний відділ, який у роки незалежності очолювали Т. Барзій і Н. Гатіатулліна (сьогодні). Фінансово-економічну роботу спрямовує бухгалтерія, якою керували В. Перевозна та В. Онищенко (сьогодні). Бібліотека університету (директори Л. Костенко, С. Марченко, адміністративно-господарська служба (проректори С. Завгородний, М. Хабло, А. Харитонов, В. Титаренко, Інформаційно-обчислювальний центр (директор О. Губачова), відділ кадрів (начальники А. Кучерявський, М. Гудзенко, В. Кобченко (сьогодні)) та інші структурні підрозділи забезпечували і забезпечують належний супровід функціонуванню університету.

Сьогодні університет пов'язує власні перспективи з орієнтацією навчально-виховної роботи на засади Болонської конвенції 1999 року: розширення мобільності викладачів і студентів, упровадження кредитно-модульної системи, здійснення моніторингу якості освіти. Кредитно-модульні принципи навчання масштабно почали впроваджуватися в університеті з 2004 року. Конкретними заходами стали перехід на двоциклову систему навчання (бакалавр-магістр), запровадження кредитної системи, введення нового контролю якості освіти, забезпечення працевлаштування випускників тощо.

(Закінчення у наступному номері)

Список використаної літератури

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я.Я. Болюбаш. — К.: Вища освіта, 1993. — 127 с.
2. Концепція діяльності Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка, ухвалена вченою радою 25 січня 1993 року. — Полтава: [Б. в.], 1993.
3. Кучеренко Л. Язык до Кисва доведе. А до Криму? У розпал вступної кампанії абітурієнтів повідомили про... ліквідацію факультету / Л. Кучеренко // Дзеркало тижня. — 2005. — 3 вересня. — С. 4.
4. Протокол №1 засідання вченої ради Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка від 31 серпня 1998 року.
5. Протокол №1 засідання вченої ради Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка від 27 серпня 1999 року.
6. Протокол №1 засідання вченої ради Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка від 31 серпня 2010 року.

Б.В. Год, А.П. Ермак, П.В. Киридон

ПОЛТАВСКИЙ ПЕДУНИВЕРСИТЕТ НА ИЗЛОМЕ СТОЛЕТИЙ

В статье исследуется история одного из старейших педвузов Украины в период с 1991 по 1999 год, когда заведение получило высокий статус — Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко.

Ключевые слова: *независимость Украины, образование, педагогический институт, педагогический университет.*

B.V. Hod, O.P. Yermak, P.V. Kyrydon

**POLTAVA PEDAGOGICAL UNIVERSITY AT THE TURN
OF THE 21ST CENTURY**

The article focuses on the history of one of the oldest pedagogical institutions of Ukraine during 1991–1999 when it got a high status of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University.

Keywords: *Ukraine's independence, education, pedagogical institute, pedagogical university.*

Надійшла до редакції 12 вересня 2011 року